

שר החקלאות ופיתוח הכפר

כ"א סיון תשע"ז

15 יוני 2017

החטיבה להתיישבות - מדיניות, מטרות ויעדים לשנת 2017-2018

"כמה גדולה היא המעלה של מי שמשתוקק ליישב ארץ הקודש אפילו לשם התכלית החומרית של הכלל, כי אצל הכלל יהפך תמיד כל עניין גשמי לרוחני, והתכלית העליונה בוא תבוא על ידי חיבור עם ה' בארץ ה'" (הרב קוק, עולת רא"ה).

בהתאם לסעיף 7(א) להחלטת ממשלה מספר 1998, מיום ז' תשרי תשע"ו, 9.10.16: "אצילת סמכויות הממשלה בתחום ההתיישבות והסדרת מערכת היחסים שבין ממשלת ישראל והחטיבה להתיישבות", מוטל על שר החקלאות ופיתוח הכפר לקבוע את יעדי תכנית העבודה השנתית של החטיבה להתיישבות ואת מטרותיה באופן מפורט, לרבות יעדים ומטרות רב שנתיים היכן שנדרשים ואת סדרי העדיפויות להשגתם, בכפוף למדיניות הממשלה.

רקע היסטורי

אחרי אלפיים שנות גלות ונדודים שבו אוהבי ציון אל מכורתם במטרה להקים בה בית לעם היהודי. את השממה, הקוץ והדרדר, הפכו בזיעת אפם לארץ אשר כל טוב בה, יישובים וערים, שדות ופרדסים מלוא כל העין.

את החקלאי והבנאי, הפועל והעמל ליוו כבר מראשית המאה שעברה מוסדות וארגונים ארציים, ביניהם המחלקה להתיישבות במשרד הארצישראלי, שהסתפחה לאחר מכן לסוכנות היהודית בארץ ישראל. החל משנות העשרים עסקה המחלקה להתיישבות בהקמת מפעל ההתיישבות הלאומי. היא הייתה ממונה על תכנון והקמת גושי ההתיישבות ותוך כדי התקדמותה בעשייה ההתיישבותית, מיסדה את פעולותיה השונות בתחום זה. המחלקה להתיישבות הייתה הגוף שהופקד על הקמת מרבית יישובים כפריים, חקלאיים וקהילתיים, לפני הקמת המדינה ולאחר מכן.

בשוך קרבות מלחמת ששת הימים, עם התרחבות גבולות המדינה, פנה ראש הממשלה לוי אשכול לראשי הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונית בבקשה שיסייעו לממשלת ישראל בהחזקת חלקי הארץ החדשים. אשכול נימק את בקשתו בכך ש"למחלקת ההתיישבות ניסיון של עשרות שנים בהקמת יישובים". בעקבות פנייתו ולשם מימושה הוקמה מטעם

שר החקלאות ופיתוח הכפר

ממשלת ישראל החטיבה להתיישבות בהסתדרות הציונית העולמית. נקבע שייעודה יהיה פיתוח אזורי התיישבות, הקמת יישובים כפריים וביסוסם.

החלטת הממשלה מס' 1998

כאמור לעיל, ביום ז' תשרי תשע"ו, 9.10.2016, התקבלה החלטת ממשלה מספר 1998. החלטת ממשלה זו מבקשת להוציא מהכוח אל הפועל את רצונה בתחום ההתיישבות וזאת על ידי החטיבה להתיישבות כפי שעשתה טרם הקמת המדינה ועד ימינו. בהתאם להחלטת הממשלה (סעיף 2 להחלטה) תפעל החטיבה להתיישבות מטעם המדינה בתחומים הבאים:

1. קידום תכנון פרוגרמתי ותכנון סטטוטורי לצורך הקמת יישובים כפריים חדשים.
2. ביצוע פעולות להקמת יישובים חדשים במגזר הכפרי, בהתאם להחלטות הממשלה: פריצת דרכים, הנחה וביצוע של תשתיות על ושל תשתיות ראשיות, הקמת מחנה זמני לקבוצות התיישבות.
3. ביצוע פעולות תכנון ופיתוח ושיקום תשתיות בהתיישבות הכפרית: פיתוח שטחים ציבוריים פתוחים, פריצת דרכים, סלילת כבישים ומדרכות, הנחת קווי תאורה.
4. הקמה, שיפוץ, הרחבה ופיתוח מבני ציבור בהתיישבות הכפרית: השלמת בינוי ושיפוץ גני ילדים, מעונות וכל מבנה קהילתי או מבנה היוצר עוגן קהילתי לקליטת מתיישבים חדשים ביישוב או באזור.
5. פיתוח מקורות תעסוקה בתחומי חקלאות, תיירות כפרית, יזמות עסקית-כלכלית ופיתוח "מנועי צמיחה" בהתיישבות הכפרית.
6. הקמה ותחזוקה של תשתיות והקמת אתרי מגורים זמניים במסגרת פעילות לקליטת עולים חדשים.
7. ניהול מבנים יבילים ומבני קבע למטרות קליטת מתיישבים חדשים, קהילה וחברה, בהתיישבות הכפרית.
8. חיזוק ושיקום יישובים כפריים חלשים בהיבטים חברתיים או כלכליים: פרסום ומיתוג היישוב או האזור, קיום אירועים לעידוד קליטת מתיישבים חדשים והפעלת מערכי מתנדבים ורכזי קליטת מתיישבים חדשים ברשויות המקומיות.
9. פעולות לעידוד צמיחה דמוגרפית בהתיישבות הכפרית: ליווי קהילתי וחברתי של היישובים.

שר החקלאות ופיתוח הכפר

10. ביצוע פעולות כמוסד מיישב לפי חוק המועמדים להתיישבות חקלאית, תשי"ג-1953.

מטרת ההתיישבות

ההתיישבות בפריפריה מילאה תפקיד חשוב בעיצוב גבולות המדינה. חיזוק יישובי הספר ויישובי הפריפריה משמעותם חיזוק הגבולות, חיזוק הביטחון וחיזוק החוסן הלאומי של מדינת ישראל כולה. במשך שנים ארוכות החיים ביישובי הספר במדינת ישראל כללו התמודדות בלתי פוסקת עם מצב ביטחוני רעוע, ירי טילים, חדירות מחבלים והסבת נזקים לרכוש ולנפש. יתר על כן, הריחוק ממרכזי תעשייה ומסחר היווה גורם מעכב בקליטת תושבים ובהתרחבות השירותים הניתנים ביישובים. חרף הקשיים היומיומיים, עמדו יישובי הגבול ויישובי הפריפריה, שפעמים רבות חלקו התמודדויות דומות, בעוז ובגבורה מול האתגרים שניצבו בפניהם. אל הדגל של חיזוק יישובים אלה נקראה החטיבה להתיישבות, בהיותה בעלת מאגר כוחות מיוחד, עמוס ידע, ניסיון, יכולות מוכחות ובכך תחושת שליחות איתנה. יעדי החטיבה, על פיהם היא פעלה בשנים האחרונות בקרב ההתיישבות הכפרית, הם הקמת יישובים באזורי הפריפריה, חיזוקם והבאתם לידי יכולת קיום עצמית מבחינה דמוגרפית, כלכלית וחברתית, הן ברמת היישוב הבודד והן ברמת מערך היישובים האזורי. זאת תוך שילוב וחיזוק הקשר בין היישובים הכפריים ליישובים העירוניים במרכז הפריפריה הנותנים שירותים לאזור כולו.

מדיניות לשנים 2017 ו-2018

מטרת תכנית העבודה של החטיבה להתיישבות הינה לפעול לצמיחת ההתיישבות הכפרית בהיבטים דמוגרפיים, כלכליים וחברתיים, להרחבת יישובים, לקליטת מתיישבים, לפיתוח ולשיפור תשתיות היישובים וליצירת חוסן כלכלי וחברתי, בדגש על יישובים מאוימים, סמוכי הגבול והפריפריה. לשם חיזוק וביסוס ההתיישבות ולשם הרחבתה, צמיחתה והתחדשותה, פעילות החטיבה להתיישבות בשנים 2017 ו-2018 תהיה מגוונת ורב תחומית אך ממוקדת באזורי הפריפריה.

לשם מימוש יעדיה, החטיבה להתיישבות תפעל לביצוע הפעולות הבאות: תכנון אדריכלי, תכנון אזורי ותכנון פיזי מפורט; סיוע בהקמת יישובים ופיתוחם על ידי השקעות בתשתיות למגורים זמניים ובתשתיות לתעסוקה ואמצעי יצור – ברמת הפרט, היישוב והאזור; ייעוץ וליווי כלכלי וניהולי; ליווי, טיפול וסיוע חברתי קהילתי – ברמת

שר החקלאות ופיתוח הכפר

הפרט, היישוב והקהילה והאזור; קליטה ואכלוס לרבות קליטת עליה בהתיישבות הכפרית; סיוע למערכות תומכות אזוריות; וביתר פירוט:

1. הקמת יישובים חדשים בהתאם להחלטות ממשלה בשיתוף או בתיאום עם משרד הבינוי והשיכון ובכלל זה תכנון לשלביו השונים, הקמת אתרי ביניים ליישובי הקבע וגיבוש הקהילה שתתיישב ביישוב הקבע תוך מתן טיפול כוללני ליישוב. במכלול פעולות אלה תקדם החטיבה להתיישבות תכנון של חבלי התיישבות ושל יישובים חדשים בהתאם להחלטות ממשלה, ובהם יישובי מבואות ערד בנגב המזרחי, ישוב דרוזי חדש והיישוב שיבולת בגליל התחתון.
2. פעילות ביישובים חלשים וביישובים חדשים, לרבות סיוע בשיקום ופיתוח תשתיות. במכלול פעולות אלה, החטיבה להתיישבות תסייע ליישובים כפריים באזורי הפריפריה, בדגש על יישובים דלי אוכלוסין, יישובים חדשים ויישובים חלשים מבחינה חברתית כלכלית לקראת צמיחה והתחדשות, בהם הסיוע עשוי להוות מנוף לשינוי מגמה ולעידוד צמיחתם.
3. סיוע קהילתי ליישובים למטרת קליטת תושבים חדשים, בכלל זה סיוע בדרכים לשיווק היישוב והאזור.
4. תמיכה ועידוד ממשלתית לקיום ופיתוח יזמות במרחב התיישבותי בתחומים שונים, כגון: תיירות ונופש, עיבוד תוצרת חקלאית, פעילות נלוות לחקלאות.
5. חיזוק הבסיס התעסוקתי ועידוד קליטת משפחות חדשות בדגש על יישובים מאוימים וצמודי גדר ובכלל זה עידוד התיירות הכפרית והיזמות.
6. חיזוק, שיקום והבראת יישובים מוחלשים הסובלים, בין היתר, מאיום בטחוני או מתת אכלוס קיצוני.
7. יצירת מנגנונים ועוגני צמיחה אזוריים אשר יתמכו ביישובים הכפריים בתחומי כלכלה ותעסוקה, קליטה, חינוך, קהילה וחברה.

הנושאים ותחומי הפעולה שנכללו במדיניות שלעיל נועדו לתרום ליישום מדיניות הממשלה המבקשת לחזק את התיישבות באזורים שונים, תוך דגש על יישובים הנמצאים בפריפריה ובפריפריה הקשה. פעילות מלאה זו תתרום לפיזור האוכלוסייה ולצמיחת ההתיישבות באזורי עדיפות לאומית.

שר החקלאות ופיתוח הכפר

בהתאם להחלטת הממשלה, הריני פונה למנכ"ל החטיבה על מנת שעד לתאריך ו' תמוז תשע"ז, 30.6.2017, תמפה החטיבה את הצרכים בהתאם למדיניות זו ותאסוף מידע בקרב ההתיישבות הכפרית לרבות יישובי מיעוטים.

כמו כן, תגבש החטיבה טיוטת תכנית עבודה שנתית מפורטת שתכלול פירוט של כלל המשימות שיבוצעו לשם השגת היעדים, פירוט הוצאות התקורה לביצוען; לוחות זמנים ואבני דרך לביצוע, היקף כוח האדם, התקציב הנדרש, מדדי ביצוע וחסמים צפויים.

בכבוד רב,

אורי יהודה אריאל הכהן שר החקלאות ופיתוח הכפר